

فصل ششم

صنعت و معدن

الف- سال ۱۳۸۳

شاخصهای اقتصادی بخشهای صنعت و معدن کشور حاکی از رشد فعالیتهای صنعتی و معدنی در سال ۱۳۸۳ می‌باشد. براساس آمار مقدماتی ارزش افزوده بخشهای صنعت و معدن در سال مذکور به قیمتهای ثابت سال ۱۳۷۶، به ترتیب معادل ۱۲/۰ و ۸/۸ درصد نسبت به سال قبل افزایش نشان داد که در مقایسه با اهداف برنامه برای این سال به میزان ۹/۵ و ۶/۸ درصد، در سطح بالاتری قرار دارد. سهم این بخشها از تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری به ترتیب ۱۱/۳ و ۰/۶ درصد بود.

افزایش درآمدهای نفتی و به دنبال آن افزایش واردات مواد اولیه و واسطه‌ای مورد نیاز بخش صنعت، موجب استفاده بیشتر از ظرفیت واحدهای تولیدی و افزایش تقاضا برای کالاهای صنعتی گردید که به نوبه خود رشد سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در این بخش را به دنبال داشت. همچنین رویکردهای ویژه دولت طی سالهای اخیر، از جمله استفاده از سازوکار وجوه اداره شده، اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی، استفاده از تسهیلات فاینانس خارجی و ادامه پرداخت یارانه سود و کارمزد تسهیلات طرحهای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و اصلاح مقررات در جهت بهبود و تسریع فرآیند نوسازی صنایع از دیگر دلایل رونق فعالیتهای صنعتی و معدنی علیرغم شرایط نامساعد بین‌المللی و منطقه‌ای می‌باشد.

در سال مورد گزارش آیین‌نامه‌های اجرایی مواد (۴) و (۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور به تصویب هیات وزیران رسید. مواد مذکور ناظر بر معافیت مالیاتی برای اصلاح ساختار مالی واحدهای صنعتی و همچنین تعدیل نیروی انسانی مازاد از طریق پوشش بیمه بیکاری است. همچنین آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۷) قانون مذکور در خصوص اجازه انتشار اوراق مشارکت توسط شرکتهای پذیرفته شده در بورس نیز مورد تصویب قرار گرفت. علاوه بر این در این سال قانون تشکیل «صندوق تضمین سرمایه‌گذاری صنایع کوچک» به منظور تسهیل در توثیق و اعطای تسهیلات به صنایع کوچک با ۵۰۰ میلیارد ریال سرمایه اولیه که به طور کامل توسط دولت پرداخت می‌شود، در مجلس شورای اسلامی تصویب شد.

تولید

تولید اغلب واحدهای صنعتی در آخرین سال برنامه سوم توسعه با رشد همراه بود. براساس نتایج بررسی آمار کارگاههای بزرگ صنعتی، شاخص تولید این کارگاهها ۱۲/۹ درصد افزایش یافت. از میان ۲۰ گروه صنعتی مختلف نرخ رشد شاخص تولید ۱۵ گروه در مقایسه با سال ۱۳۸۲ با افزایش و مابقی با کاهش روبرو بود.

در سال مورد بررسی صنایع تولید «وسایل نقلیه موتوری و تریلر» بالاترین سهم را در رشد شاخص کل تولید به میزان ۵۵/۳ درصد داشت. این گروه از صنایع با دارا بودن ضریب اهمیت قابل توجه ۱۱/۶ درصد در محاسبه شاخص مذکور و نرخ رشد ۲۵/۸ درصد نسبت به سال قبل موجب ۷/۱ واحد درصد افزایش در شاخص کل شد. پس از صنایع فوق‌الذکر، صنایع تولید «سایر وسایل نقلیه» با ۱۳/۰ درصد رشد، صنایع تولید «مواد و محصولات شیمیایی» با ۱۲/۹ درصد رشد و صنایع تولید «ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» با ۱۴/۹ درصد رشد نسبت به سال قبل، بالاترین سهم را در افزایش شاخص کل تولید به ترتیب به میزان ۹/۰، ۷/۸ و ۶/۵ درصد داشتند.

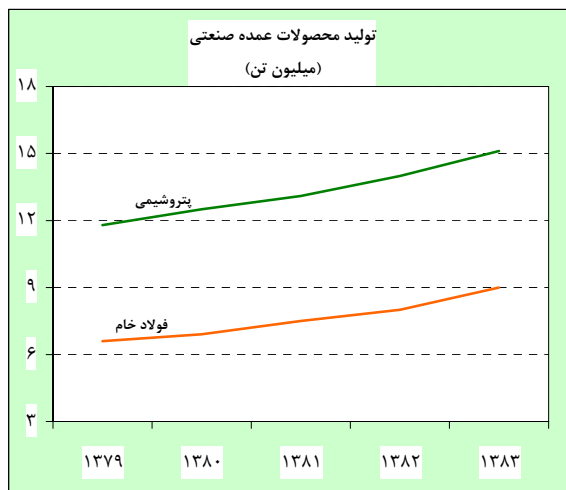
در سال ۱۳۸۳ بیشترین میزان کاهش شاخص تولید مربوط به صنایع تولید «چرم و مصنوعات چرمی» با ۱۷/۳ درصد و صنایع تولید «ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار ساعت و ابزار دقیق» با ۸/۰ درصد بود. با توجه به ضریب اهمیت نسبی هر یک از گروههای صنعتی در محاسبه شاخص کل تولید، کاهش شاخص صنایع تولید «منسوجات» و «ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار ساعت و ابزار دقیق» بیشترین سهم را در کاهش رشد شاخص کل تولید داشت. تعطیلی برخی واحدهای بزرگ تولید مواد و محصولات صنعت نساجی به منظور انجام فعالیتهای بازسازی و نوسازی بویژه در گروه چرم و مصنوعات چرمی در کاهش تولید این گروه از صنایع موثر بود. لازم به ذکر است که شاخص تولید «چرم و مصنوعات چرمی» به رقم ۳۱/۱ واحد رسید. واردات بی‌رویه محصولات مشابه از کشور چین علی‌رغم کیفیت نازل به دلیل قیمت پایین موجب جایگزینی کالاهای وارداتی به جای کالاهای تولید داخل شده است و این موضوع در کاهش تولید این گروه از صنایع موثر بوده است.

نتایج بررسی کارگاههای بزرگ صنعتی کشور (۱)

(۱۳۷۶=۱۰۰)

درصد تغییر	سال				
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	□۱۳۸۳	▲۱۳۸۲	۱۳۸۱
شاخص تولید	۱۲/۹	۲۵/۳	۲۴۹/۰	۲۲۰/۶	۱۷۶/۰
شاخص اشتغال	-۳/۴	-۳/۸	۱۰۲/۶	۱۰۶/۲	۱۱۰/۴
شاخص مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان	۱۷/۹	۱۹/۵	۴۴۲/۳	۳۷۵/۲	۳۱۴/۰
شاخص مزد و حقوق و مزایای سرانه کارکنان قبل از تعدیل	۲۲/۰	۲۴/۳	۴۳۰/۹	۳۵۳/۳	۲۸۴/۳
شاخص مزد و حقوق و مزایای سرانه کارکنان بعد از تعدیل (۲)	۵/۹	۷/۵	۱۵۷/۰	۱۴۸/۳	۱۳۸/۰

۱- شامل کارگاههای با ۱۰۰ نفر شاغل و بیشتر می‌شود. ۲- تعدیل این شاخص با استفاده از شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری صورت گرفته است.



براساس آمار منتشر شده از سوی وزارت صنایع و معادن، در سال ۱۳۸۳ تولید اغلب کالاهای منتخب صنعتی و معدنی افزایش داشت. از میان ۸۵ نوع کالای منتخب صنعتی و معدنی، تولید ۶۱ نوع کالا در گروههای مختلف صنعت دارای رشد بود که از این تعداد ۳۱ قلم رشدی بیش از ۱۰ درصد داشتند. تولید شمش آلومینیوم، کاشی، شیشه جام و فلوت، فولاد خام و سیمان که از مصالح تولید ساختمان و مسکن محسوب می‌شوند به ترتیب ۱۷/۳، ۱۳/۵، ۱۳/۰، ۱۲/۵ و ۸/۱ درصد نسبت به سال قبل افزایش نشان داد. همچنین تولید انواع تراکتور، موتور کشاورزی و انواع کمباین که از تجهیزات مورد نیاز بخش کشاورزی است به ترتیب ۱۳/۴، ۷/۰ و ۴/۷ درصد افزایش داشت.

در این سال صنایع خودروسازی و موتور محرکه بر حجم تولیدات خود افزودند، به طوری که تولید انواع کامیون و کامیونت، انواع مینی بوس، انواع سواری، ماشین‌آلات راهسازی و انواع وانت نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۱۲/۴، ۸۸/۵ و ۱۹/۸، ۹/۵ و ۶/۹ درصد افزایش یافت. تولید قطعات خودرو نیز شامل تولید موتورهای دیزلی، موتور بنزینی، لاستیک، انواع قطعات اتومبیل و رادیاتور به ترتیب با ۲۱/۰، ۱۳/۴، ۸/۸، ۷/۱ و ۵/۳ درصد افزایش نسبت به سال قبل رشد قابل توجهی را نشان داد. افزایش میزان ساخت داخل در صنعت خودروسازی و رشد قابل توجه تولیدات خودرویی کشور از دلایل افزایش تولیدات صنعت قطعه‌سازی در چند سال اخیر به‌شمار می‌رود.

همچنین در این سال با مشارکت شرکتهای خارجی تولید خودروهای جدیدی چون بنز، کیاریو، ورنه، ایژ، اشکودا، جیلی و فولکس گل در دستور کار خودروسازان قرار گرفت. تنوع‌بخشی به تولید با هدف پوشش سلیقه‌های مختلف در بازار داخل از دلایل رویکرد خودروسازان به تولید خودروهای جدید می‌باشد.

در گروه صنایع غیر فلزی اغلب محصولات در مقایسه با سال قبل از رشد تولید برخوردار بودند. تولید انواع دارو و پودر شوینده از گروه کالاهای اساسی به ترتیب ۷/۳ و ۸/۱ درصد افزایش داشت، در حالی که تولید قند و شکر و روغن نباتی به ترتیب با ۵/۰ و ۳/۶ درصد کاهش روبرو شد.

در گروه صنایع نساجی رشد تولید محصولات چندان محسوس نبود. انتظار می‌رود اجرای طرح نوسازی صنایع نساجی که در سال ۱۳۸۰ به تصویب رسید در رشد تولید محصولات این گروه صنعتی در سالهای آتی موثر باشد. مشکلات ساختاری صنعت نساجی از جمله قدیمی بودن تکنولوژی، نیروی انسانی مازاد و مشکلات مدیریتی در برخی واحدها و نیز زمان‌بر بودن اجرا و بهره‌برداری از طرحهای جدید نساجی (بیش از ۲ سال)، مشکلات مربوط به تامین مواد اولیه با کیفیت و رقابت در بازار فروش با توجه به پدیده قاچاق باعث شده است که محصولات نساجی در این سال از رشد محسوسی برخوردار نباشند. در سال ۱۳۸۳ به منظور تشویق صادرات نساجی و حمایت از این صنعت، طبق مصوبه شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی مقرر گردید درآمد حاصل از بند (ب) ماده (۴۶) قانون برنامه سوم درخصوص دریافت مابه‌التفاوت دریافتی از محل واردات کالاهای نساجی به امر تامین منابع مالی مورد نیاز برای پرداخت جوایز صادراتی و هزینه‌های اجرایی برنامه‌های جهش صادراتی به‌ویژه پرداخت جوایز صادراتی محصولات صنایع نساجی اختصاص یابد.

در سال مورد بررسی طبق گزارش وزارت صنایع و معادن، تولید ۲۴ کالای صنعتی با کاهش مواجه گردید. بیشترین کاهش تولید مربوط به انواع واگن، ماشین ابزار و تجهیزات مخابراتی به ترتیب به میزان ۶۷/۳، ۳۳/۵ و ۳۳/۵ درصد می‌باشد.

برخی تولیدات منتخب صنعتی و معدنی

کالا	واحد	سال			درصد تغییر
		۱۳۸۱	▲ ۱۳۸۲	۱۳۸۳	
انواع خودرو(۱)	دستگاه	۵۳۱۴۶۱۰	۷۵۳۳۸۷۰	۹۰۳۱۹۳۰	۲۰/۱
سیمان	هزار تن	۲۸۴۳۳/۱	۲۹۷۸۲/۷	۳۲۱۹۹/۰	۸/۱
فولاد خام	هزار تن	۷۴۷۷/۱	۷۹۹۱/۰	۸۹۸۹/۶	۱۲/۵
شمش آلومینیوم	هزار تن	۱۵۸۳	۱۸۰/۹	۲۱۲/۲	۱۷/۳
مس کاتد	هزار تن	۱۴۲/۹	۱۴۵/۷	۱۵۲/۵	۴/۷

ماخذ: وزارت صنایع و معادن - شامل انواع کامیون و کامیونت، انواع سواری، وانت، اتوبوس، مینی‌بوس و خودروی دو دیفرانسیل می‌باشد.

براساس گزارش شرکت ملی صنایع پتروشیمی، در سال ۱۳۸۳ تولیدات پتروشیمی با ۷/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۵/۱ میلیون تن رسید. بررسی عملکرد سال نشان می‌دهد که حدود ۸۲/۶ درصد از ظرفیت اسمی واحدهای پتروشیمی مورد استفاده قرار گرفته است و بیشترین رشد تولید مربوط به مجتمع‌های پتروشیمی بوعلی‌سینا (۵۴/۲ درصد)، امیرکبیر واحد HD (۱۷/۰ درصد)، رازی (۱۰/۸ درصد)، اصفهان (۸/۷ درصد) و تبریز و ارومیه (۸/۱ درصد) می‌باشد. در مقابل واحد پتروشیمی اراک با ۵/۴ درصد کاهش تولید مواجه بود.

در این سال واحد پتروشیمی فن‌آوران با ظرفیت اسمی یک میلیون تن به بهره‌برداری رسید و ۴۴۷/۷ هزار تن تولید داشت. در سال مورد گزارش سه واحد پتروشیمی اراک، اصفهان و خارک به بخش غیردولتی واگذار شد. مجموع ظرفیت این سه واحد ۲/۵ میلیون تن در سال (معادل ۱۳/۴ درصد از ظرفیت کل کشور) می‌باشد. شرکت ملی پتروشیمی در مقطع مورد گزارش تعداد ۲۶ طرح پتروشیمی (شامل ۶ طرح فاز اول و دوم، ۱۵ طرح فاز سوم و ۵ طرح فاز چهارم) در دست اجرا دارد که از برنامه زمان‌بندی عقب می‌باشند.

در سال ۱۳۸۳ مقدار ۱۸۷۲/۷ هزار تن انواع کود شیمیایی توسط مجتمع‌های پتروشیمی تولید و عرضه گردید. این میزان نسبت به سال قبل ۱/۷ درصد کاهش نشان می‌دهد. بخش عمده تولید کود شیمیایی به میزان ۷۹/۴ درصد کود اوره و ۱۴/۰ درصد دی‌آمونیم فسفات می‌باشد.

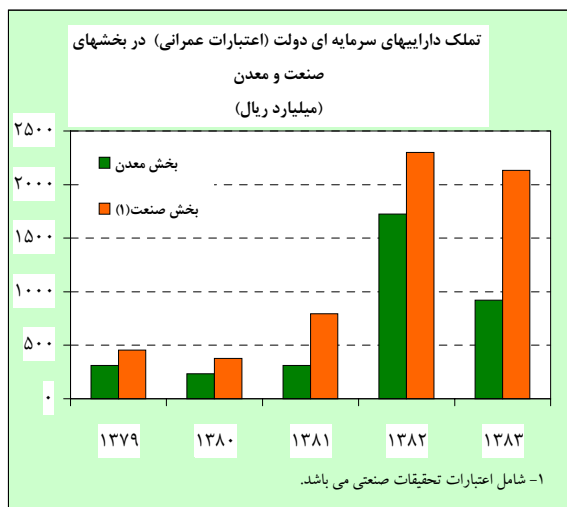
در این سال مقدار صادرات پتروشیمی با ۱۴/۳ درصد افزایش نسبت به سال قبل به حدود ۵/۲ میلیون تن به ارزش ۱/۷ میلیارد دلار بالغ گردید. مجتمع پتروشیمی بندر امام با ۶۷/۵ درصد بیشترین سهم از حجم صادرات پتروشیمی را دارا بود. ارزش هر تن کالای صادراتی شرکت پتروشیمی در این سال معادل ۳۳۱/۷ دلار بود که در مقایسه با سال قبل ۲۳/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد.

تولید و صادرات صنایع پتروشیمی

درصد تغییر	سال				
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
تولید (هزار تن)	۷/۹	۶/۶	۱۵۰۶۸۳	۱۳۹۶۹/۰	۱۳۱۱۰/۰
نسبت تولید به ظرفیت اسمی (درصد)	۹/۵	-۱۳/۱	۸۲/۶	۷۵/۴	۸۶/۸
نسبت تولید به برنامه تولید (درصد)	-۲/۸	-۹/۰	۹۲/۵	۹۵/۲	۱۰۴/۶
صادرات					
مقدار (هزار تن)	۱۴/۳	۱۶/۵	۵۱۹۲	۴۵۴۴	۳۸۹۹
ارزش (میلیون دلار)	۴۰/۶	۳۰/۱	۱۷۲۲	۱۲۲۵	۹۴۱/۴

ماخذ: شرکت ملی صنایع پتروشیمی

سرمایه‌گذاری دولت



بر اساس قانون بودجه سال ۱۳۸۳ مبلغ ۲۹۵۲/۷ میلیارد ریال اعتبار برای برنامه‌های ملی فصول صنایع و معادن و برنامه تحقیقات صنعتی تصویب شد که معادل ۴/۶ درصد کل اعتبارات تملک داراییهای سرمایه‌ای بودجه سال مذکور می‌باشد. طبق آمار خزانه‌داری کل عملکرد اعتبارات فصول و برنامه مذکور معادل ۳۰۵۴/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با عملکرد سال قبل ۲۴/۱ درصد کاهش نشان می‌دهد. کاهش مذکور عمدتاً ناشی از کاهش اعتبارات فصل معادن می‌باشد. عملکرد فصل صنایع در این سال بیش از میزان مصوب بوده است. در فصل صنایع، برنامه کمکهای فنی و اعتباری مربوط به طرحهای صنعتی

غیردولتی سهم بالایی از اعتبارات پرداختی فصل صنایع به میزان ۳۹/۶ درصد را به خود اختصاص داد. بیشترین میزان تحقق بودجه مربوط به برنامه «ایجاد و توسعه صنایع فلزی و ذوب فلز» به میزان ۲۴۴/۴ درصد و برنامه «ایجاد و توسعه صنایع شیمیایی و پتروشیمی» به میزان ۱۴۹/۶ درصد در فصل صنایع و برنامه «اکتشافات معدنی» در فصل معادن به میزان ۱۱۲/۵ درصد می‌باشد.

بر اساس بند (ز) تبصره (۱۹) قانون بودجه سال ۱۳۸۳ و به منظور تسریع در اتمام طرحهای انتفاعی تملک داراییهای سرمایه‌ای نیمه تمام فصول صنایع و معادن که در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ به اتمام می‌رسند، به هیات وزیران اجازه داده شده است که اعتبارات بودجه عمرانی همان طرح مندرج در پیوست قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور را در صورت انتشار اوراق مشارکت برای طرحهای مذکور توسط شرکتهای دولتی ذیربط، به پرداخت سود اوراق مشارکت طرحهای مزبور اختصاص دهد. بازپرداخت اصل مبلغ اوراق مشارکت نیز بر عهده شرکتهای ذیربط قرار گرفت.

در این سال بر اساس ماده (۴) قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت، شورای پول و اعتبار مجوز انتشار ۷۰۰۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت توسط شرکتهای را تصویب نمود که از این میزان ۳۰۰۰ میلیارد ریال منتشر شد و به فروش رسید. شرکتهای پتروشیمی الفین نهم، زاگرس و مبین و شرکت توسعه بنادر و کشتیرانی (مربوط به راه و ترابری) هر یک ۵۰۰ میلیارد ریال و بانک صنعت و معدن ۱۰۰۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت منتشر نمودند. علاوه بر این بر اساس ماده (۱۷) قانون تسهیل نوسازی صنایع کشور، انتشار ۵۰۰۰ میلیارد ریال اوراق مشارکت پیش بینی شده بود که عملکردی نداشت. لازم به ذکر است که طبق

مصوبه هیات وزیران، در این سال شرکتهای مادر تخصصی «گسترش و نوسازی صنایع ایران» و «توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران» مکلف شدند حداقل ۴۰ درصد و «شرکت ملی صنایع پتروشیمی» تا چهل درصد از سرمایه‌گذاری‌های جدید خود با سرمایه‌گذاری مشترک بخش غیردولتی (با قید حداقل سهام بخش دولتی) را به مناطق و استانهای محروم اختصاص دهند. همچنین کلیه وزارتخانه‌ها و سازمانهای دولتی که از اعتبارات برنامه کمکهای فنی و اعتباری استفاده می‌کنند موظف شدند حداقل ۴۰ درصد از اعتبارات مصوب در قوانین بودجه سنواتی خود را به طرحها و واحدهای تولیدی و خدمات مرتبط که دارای توجیه فنی، اقتصادی و مالی بوده و اشتغال دائم ایجاد می‌نمایند اختصاص دهند.

تمک داراییهای سرمایه ای - ملی دولت در فصول صنایع، معادن و برنامه تحقیقات صنعتی

(میلیون ریال)

درصد تحقق نسبت به مصوب	مصوب سال	سهام (درصد)		درصد تغییر		سال			
		۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
۱۳۸۳	۱۳۸۳	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	صنایع
۱۲۴/۰	۱۴۶۲۶۰۰	۵۹/۴	۴۷/۶	-۵/۴	۳۴۰/۶	۱۸۱۳۷۷۰	۱۹۱۷۴۷۰	۴۳۵۱۵۵	معادن
۹۱/۵	۱۰۰۷۷۵۰	۳۰/۲	۴۲/۸	-۴۶/۵	۴۵۲/۶	۹۲۲۲۷۵	۱۷۲۴۸۹۵	۳۱۲۱۶۹	برنامه تحقیقات صنعتی
۶۶/۱	۴۸۲۳۳۹	۱۰/۴	۹/۶	-۱۷/۱	۷/۳	۳۱۸۸۳۴	۳۸۴۶۱۲	۳۵۸۳۰۵	کل
۱۰۳/۵	۲۹۵۲۶۸۹/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۲۴/۱	۲۶۴/۲	۳۰۵۴۸۷۹	۴۰۲۶۹۷۷	۱۱۰۵۶۲۹	

ماخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی - خزانه‌داری کل

تسهیلات بانکی

در سال ۱۳۸۳ بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی در چارچوب مصوبات دولت و شورای پول و اعتبار برحجم اعتبارات و تسهیلات اعطایی خود به بخش صنعت و معدن افزودند، به طوری که مانده تسهیلات اعطایی به بخشهای دولتی و غیردولتی صنعت و معدن (بدون احتساب سود و درآمد سالهای آتی) در پایان اسفندماه با رشدی معادل ۳۹/۰ درصد نسبت به پایان سال ۱۳۸۲ به ۱۹۳/۹ هزار میلیارد ریال بالغ گردید. براساس آمار مذکور، سهم تغییر در مانده بخش صنعت و معدن غیردولتی از کل تغییر در مانده تسهیلات اعطایی بانکهای دولتی به بخشهای غیردولتی اقتصاد، با احتساب مصارف آزاد معادل ۳۷/۰ درصد بود. در این سال سهم بانکهای تجاری از تغییر در مانده تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی صنعت و معدن ۷۵/۲ درصد بود. همچنین طبق مصوبه شورای پول و اعتبار در سال ۱۳۸۳ حداقل نرخ سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی بانکهای دولتی به بخش صنعت و معدن نسبت به نرخهای مصوب سال قبل یک واحد درصد کاهش یافت و به ۱۵ درصد محدود گردید.

بررسی آمار مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی برحسب سررسید مانده بدهی بخشها به تفکیک جاری و غیرجاری (بدهیهای سررسید گذشته و معوق) در پایان اسفند ماه ۱۳۸۳، نشان می‌دهد که از مجموع کل بدهی غیرجاری بخشهای اقتصادی کشور به بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی، بخش صنعت و معدن با سهم نسبی ۴۳/۱ درصد بالاترین میزان بدهی معوق و سررسید گذشته را در میان بخشهای اقتصادی دارا می‌باشد. نسبت مانده تسهیلات غیر جاری بخش صنعت و معدن به کل مانده تسهیلات اعطایی به این بخش در سال مورد بررسی ۱۰/۹ درصد بود.

مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش صنعت و معدن (۱)

(میلیارد ریال)

کل تغییر در مانده (۲)	سهام از تغییر در مانده (درصد)	درصد تغییر ۱۳۸۳	تغییر در مانده ۱۳۸۳	پایان سال		
				۱۳۸۳	▲ ۱۳۸۲	
۱۴۲۴۱۹/۷	۹۴/۶	۴۲/۴	۵۱۳۷۴/۹	۱۷۲۶۴۲/۳	۱۲۱۲۶۷/۴	بخش غیردولتی
۹۸۳۷۴/۲	۷۵/۳	۲۶/۹	۴۰۸۸۶/۱	۱۵۱۷۸۹/۰	۱۱۰۹۰۲/۹	بانکهای تجاری
۲۰۰۴۸/۹	۳/۶	۳۱/۲	۱۹۵۲/۵	۸۲۱۱/۱	۶۲۵۸/۶	بانکهای تخصصی بانکهای غیردولتی و
۲۳۹۹۶/۶	۱۵/۷	۲۰/۷/۹	۸۵۳۶/۳	۱۲۶۴۲/۲	۴۱۰۵/۹	موسسات اعتباری غیربانکی
۱۲۷۳۷/۹	۵/۵	۱۶/۴	۲۹۹۵/۰	۲۱۲۳۸/۸	۱۸۲۴۳/۸	بخش دولتی
۱۵۵۱۵۷/۶	۱۰۰/۰	۳۹/۰	۵۴۳۶۹/۹	۱۹۳۸۸۱/۱	۱۳۹۵۱۱/۲	جمع کل

۱- بدون احتساب سود و درآمد سالهای آتی
۲- بیانگر تغییر در مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری به کل بخشهای اقتصادی می‌باشد.

در این سال بانک صنعت و معدن مبلغ ۳۱۰۰/۱ میلیارد ریال تسهیلات از منابع خود به بخش صنعت و معدن پرداخت نمود که نسبت به سال قبل از آن ۴۱۰/۸ درصد افزایش نشان می‌دهد. حدود ۱۱/۹ درصد از این تسهیلات در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی و مابقی در قالب سایر عقود پرداخت گردید. این بانک همچنین مبلغ ۸۰۸/۹ میلیارد ریال در قالب وجوه اداره شده به متقاضیان پرداخت نمود که نسبت به سال قبل ۴۱/۴ درصد کاهش داشت. در این سال بانک صنعت و معدن مبلغ ۲۹۵/۵ میلیارد ریال و ۱۲۰/۵ میلیارد ریال در قالب مواد ۶۰ و ۵۵ قانون برنامه سوم و همچنین ۳۸۶/۴ میلیارد ریال به شرکت لیزینگ صنعت و معدن پرداخت نموده است.

تسهیلات اعطایی بانک صنعت و معدن (۱)

(میلیارد ریال)

سهام (درصد)		درصد تغییر		سال		
۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
۸۸/۱	۵۰/۳	□	-۱۸/۸	۲۷۳۲/۴	۳۰۵/۵	۳۷۶/۴
۱۱/۹	۴۹/۷	۲۲/۰	-۱۶/۱	۲۶۷/۶	۳۰۱/۴	۳۵۹/۳
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۱۰/۸	-۱۷/۵	۳۱۰۰/۱	۶۰۶/۹	۷۳۵/۷

ماخذ: بانک صنعت و معدن

۱- شامل پرداختهای بانک در قالب وجوه اداره شده و تسهیلات اعطایی از محل مواد ۵۵ و ۶۰ قانون برنامه سوم توسعه و پرداخت به شرکت لیزینگ نمی‌شود.
۲- شامل سایر عقود به غیر از سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی است.

لازم به ذکر است که بانک صنعت و معدن طی سال ۱۳۸۳ به منظور تمرکززدایی و بهبود و تکمیل روند اعطای تسهیلات به طرحهای صنعتی و معدنی اقدام به ایجاد شعبه در استانها نمود که تا پایان سال ۱۳۸۳، ۲۹ شعبه افتتاح و به انجام عملیات بانکی پرداختند. طبق بند الف ماده (۱۱۱) قانون برنامه نیز بانک صنعت و معدن طی دو سال نخست برنامه ملزم شد که سهام کلیه شرکتهای تحت پوشش خود را به بخشهای تعاونی و خصوصی داخلی واگذار کند. به منظور تسریع در فرآیند واگذاری، شرکتهای تحت پوشش این بانک به شرکت سرمایه‌گذاری «آتیه دماوند» به‌عنوان شرکت مادر منتقل و طی سال ۱۳۸۳ تعداد ۱۲ شرکت به ارزش ۶۱۴ میلیارد ریال به فروش رسید.

براساس آمار وزارت صنایع و معادن، در سال ۱۳۸۳ سیستم بانکی علاوه بر اعطای تسهیلات ریالی به بخش صنعت و معدن، معادل ۹۰۴/۹ میلیون دلار قرارداد استفاده از تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی برای ۸۷ طرح سرمایه‌گذاری صنعت و معدن نیز منعقد نمود. بدین ترتیب از ابتدای گشایش حساب مذکور تا پایان سال ۱۳۸۳ برای ۱۰۶۴ طرح مبلغ ۸۵۵۸/۹ میلیون دلار تخصیص ارز صورت گرفت. علاوه بر این، برای ۱۲۴ طرح نیز در قالب طرح بازسازی و نوسازی صنایع نساجی مبلغ ۴۹۱/۲ میلیون دلار تسهیلات ارزی به تصویب رسید. تا پایان سال ۱۳۸۳ از ۱۰۶۴ طرح صنعتی و معدنی، برای ۸۱۳ طرح مبلغ ۵۸۵۷/۸ میلیون دلار گشایش اعتبار گردید. از طرحهای بازسازی و نوسازی صنایع نساجی نیز برای ۶۰ طرح مبلغ ۲۲۳/۴ میلیون دلار تا پایان سال مورد گزارش گشایش اعتبار صورت پذیرفت. جدول ذیل خلاصه‌ای از عملکرد حساب ذخیره ارزی را تا پایان اسفند ماه ۱۳۸۳ به تفکیک گروههای صنعتی ارائه می‌نماید:

خلاصه عملکرد حساب ذخیره ارزی به تفکیک گروههای صنعتی از ابتدای تشکیل تا پایان اسفند ماه ۱۳۸۳ (میلیون دلار)

گروه صنعت	تخصیص ارز		گشایش اعتبار شده	
	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ
برق	۴۶	۲۹۷/۳	۳۴	۱۳۲/۳
خودرو و نیروی محرکه	۳۹	۴۱۱/۹	۳۲	۳۶۹/۸
ریخته‌گری و آهنگری	۱۸	۱۲۹/۰	۱۳	۱۰۸/۰
شیمیایی و سلولزی	۱۸۱	۱۴۷۴/۸	۱۴۰	۱۰۹۰/۷
صنایع معدنی	۶۸	۱۰۹۴/۶	۵۵	۷۲۴/۴
غذایی و دارویی	۲۶۶	۹۸۱/۱	۱۹۲	۶۸۸/۷
فلزی	۴۶	۱۵۴/۴	۳۵	۱۱۵/۴
کانی	۲۴۲	۲۶۴۴/۰	۱۸۵	۱۸۸۱/۳
ماشین سازی و تجهیزات	۴۲	۷۷۶/۷	۳۱	۲۳۲/۲
نساجی و چرم	۱۱۶	۵۹۵/۱	۹۶	۵۱۵/۱
جمع	۱۰۶۴	۸۵۵۸/۹	۸۱۳	۵۸۵۷/۸
بازسازی و نوسازی صنایع نساجی	۱۲۴	۴۹۱/۲	۶۰	۲۲۳/۴

ماخذ: وزارت صنایع و معادن

بررسی عملکرد حساب مذکور برحسب مناطق کشور نشان می‌دهد که بیشترین طرحهای گشایش اعتبارشده به استانهای تهران (۳۳ طرح)، فارس (۱۹ طرح)، اصفهان (۱۸ طرح) و خراسان، قزوین، سمنان و یزد (هرکدام ۱۴ طرح) اختصاص دارد.

واحدهای جدید صنعتی و معدنی

براساس آمار وزارت صنایع و معادن، سرمایه‌گذاری در بخش صنعت و معدن که عمدتاً شامل سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی می‌شود، در سال ۱۳۸۳ افزایش داشت. طبق آمار پروانه‌های بهره‌برداری صادرشده مبلغ ۵۰/۱ هزار میلیارد ریال سرمایه‌گذاری برای ایجاد واحدهای جدید صنعتی و معدنی و توسعه واحدهای موجود در سال مذکور صورت گرفت که در مقایسه با سال قبل ۷۳/۷ درصد رشد نشان می‌دهد. در این سال تعداد ۸۲۰ واحد تولیدی دارای طرح توسعه و تکمیل بود. سرمایه‌گذاری مزبور علاوه بر افزایش ظرفیت‌های تولیدی، رشد بیشتر ارزش افزوده این بخش را در سالهای آتی فراهم می‌سازد. همچنین براساس آمار جوازهای تاسیس صادر شده، سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده برای طرحهای جدید صنعتی و معدنی با ۸۶/۲ درصد رشد در مقایسه با سال ۱۳۸۲ به ۷۶۴/۰ هزار میلیارد ریال بالغ گردید که بیانگر تمایل بیشتر بخش خصوصی به سرمایه‌گذاریهای جدید می‌باشد. تعداد و اشتغال این جوازها نیز نسبت به سال قبل به ترتیب ۷/۶ و ۱۴/۸ درصد رشد نشان می‌دهد.

تعداد، سرمایه‌گذاری و اشتغال مجوزهای صنعتی و معدنی

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
جوازهای تاسیس				
				تعداد (فقره)
۷/۶	۱/۶	۲۹۶۳۸	۲۷۵۴۸	۲۷۱۰۱
۸۶/۲	۵۲/۳	۷۶۳۹۸۷	۴۱۰۲۲۶	۳۶۹۲۷۷
۱۴/۸	۱۵/۴	۹۴۹۷۵۲	۸۲۷۵۹۳	۷۱۷۰۹۲
پروانه‌های بهره‌برداری				
				تعداد (فقره)
۱۴/۳	۸/۱	۵۱۲۵	۴۴۸۲	۴۱۴۷
۷۳/۷	۵۹/۹	۵۰۱۴۴	۲۸۸۷۵	۱۸۰۵۹
۲۱/۴	۴۶/۷	۱۳۷۵۷۹	۱۱۳۳۷۲	۷۷۲۹۶

ماخذ: وزارت صنایع و معادن

بررسی آمار جوازهای تاسیس صادرشده در سال مورد گزارش نشان می‌دهد که گروه صنایع «محصولات غذایی و آشامیدنی»، «محصولات کانی غیرفلزی» و «محصولات لاستیکی و پلاستیکی» با مجموع سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده به میزان ۲۳۰/۶ هزار میلیارد ریال به ترتیب ۱۷/۵، ۱۷/۳ و ۱۱/۴ درصد از تعداد جوازهای تاسیس صادر شده را به خود اختصاص دادند. متوسط سرمایه‌گذاری برآورد شده برای هر طرح جدید صنعتی براساس جوازهای تاسیس مبلغ ۲۵/۸ میلیارد ریال بود که نسبت به سال قبل ۷۳/۱ درصد افزایش نشان می‌دهد.

متوسط سرمایه و اشتغال مجوزهای صنعتی و معدنی

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	
جوازهای تاسیس				
				متوسط سرمایه هر طرح صنعتی (میلیون ریال)
۷۳/۱	۴۹/۹	۲۵۷۷۷	۱۴۸۹۱/۳	۹۹۲۶/۰
۶/۷	۱۳/۵	۳۲	۳۰	۲۷
۶۲/۳	۳۲/۰	۸۰۴/۰	۴۹۶/۰	۳۷۵/۵
پروانه‌های بهره‌برداری				
				متوسط سرمایه هر واحد صنعتی (میلیون ریال)
۵۱/۹	۴۷/۹	۹۷۸۴/۰	۶۴۴۲/۴	۴۳۵۴/۸
۶/۱	۳۶/۰	۲۷	۲۵	۱۹
۴۳/۱	۹/۰	۳۶۴/۰	۲۵۴/۷	۲۳۳/۶

ماخذ: وزارت صنایع و معادن

در سال ۱۳۸۳ حجم سرمایه‌گذاری صورت گرفته در واحدهای جدید صنعتی براساس پروانه‌های بهره‌برداری صادر شده افزایش قابل توجهی نشان داد، به طوری که متوسط سرمایه‌گذاری صورت گرفته برای هر واحد جدید صنعتی براساس پروانه‌های بهره‌برداری نسبت به سال قبل ۵۱/۹ درصد افزایش داشت. رشد این شاخص در گروه صنعتی «رادپو، تلویزیون و دستگاه‌های مخابراتی» و «ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر» بیش از ۵۰۰ درصد و در گروه‌های صنعتی «محصولات غذایی و آشامیدنی»، «منسوجات»، «محصولات کانی غیرفلزی»، «ماشینهای دفتری، حسابداری و محاسباتی»، «وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر»، «مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر»، «چاپ، انتشار و تکثیر رسانه‌های ضبط شده»، «دباغی و پرداخت چرم، ساخت چمدان و کیف و کفش» و «بازیافت» بیش از ۱۰۰ درصد بوده است. کاهش شاخص مذکور در صنایع «کک و محصولات حاصل از تصفیه نفت و سوخت‌های هسته‌ای» (۸۰/۰ درصد)، «مواد شیمیایی و محصولات شیمیایی» (۶۵/۰ درصد)، «سایر تجهیزات حمل و نقل» (۷۱/۰ درصد)، «چوب و محصولات چوبی به استثنای مبلمان» (۳۸/۰ درصد)، «ساخت فلزات اساسی» (۳۷/۰ درصد)، «ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق و ساعت» (۲۹/۰ درصد) و «کاغذ و محصولات کاغذی» (۴/۰ درصد) در تعدیل رشد شاخص کل موثر بوده است.

براساس گزارش وزارت صنایع و معادن، تعداد ۳۰۴۳ واحد جدید صنعتی در سال ۱۳۸۳ به بهره‌برداری رسید. برای بهره‌برداری از طرح‌های فوق‌العاده بالغ بر ۳۷/۵ هزار میلیارد ریال سرمایه‌گذاری شده است. با شروع به کار این واحدها تعداد ۸۶/۲ هزار فرصت شغلی جدید ایجاد گردید. بیشترین طرح‌های راه‌اندازی شده مربوط به استان‌های خراسان رضوی (۳۷۳ طرح)، اصفهان (۲۲۰ طرح)، قم (۱۸۶ طرح) و آذربایجان شرقی (۱۷۳ طرح) می‌باشد. بررسی مشخصات واحدهای مزبور نشان می‌دهد که گروه‌های «محصولات کانی غیرفلزی» (۵۸۸ طرح)، «مواد غذایی و آشامیدنی» (۵۱۰ طرح)، «محصولات لاستیکی و پلاستیکی» (۳۷۰ طرح) و «مواد و محصولات شیمیایی» (۲۶۳ طرح) بیشترین سهم را در بین گروه‌های صنعتی به خود اختصاص داده‌اند. مهمترین طرح‌های راه‌اندازی شده با اشتغال ۵۰۰ نفر کارکن و بیشتر در جدول ذیل انعکاس یافته است.

طرح‌های مهم راه‌اندازی شده در سال ۱۳۸۳ (۱)

شرکت/کارخانه	محصول	سرمایه (میلیون دلار)	سرمایه (میلیارد ریال)	اشتغال (نفر)	استان محل استقرار
شرکت نورد و لوله صفا	انواع لوله‌های ۸الی ۲۴ اینچ ERW	۷۲	۴۵/۸	۳۰۰۰	مرکزی
شرکت نفت پارس	بشکه های فلزی	۱۰۰	۵/۸	۱۰۰۸	تهران
گروه صنعتی پلور سبز	تولید واگنهای مسافری و واگنهای لبه بلندباری	۱۰۲	۱۱/۴	۹۵۱	کرمان
شرکت شیشه همدان	انواع بطری و جار شیشه‌ای	۱۰۰	۶	۸۰۰	همدان
صنایع بسته‌بندی ایران	انواع قوطیهای فلزی	۴۵/۲	۲/۳	۷۷۲	تهران
نساجی کوبر سمنان	انواع نخ ظریف پنبه‌ای	۱۲۴/۵	۲/۱۹	۷۷۰	سمنان
شرکت ذوب‌آهن اردبیل	شمش فولادی و مقاطع سبک	۴۰۰	۷۷/۰	۷۰۰	اردبیل
قناد نقده	شکر از چغندر قند	۱۸۰	۱۱/۵	۷۰۰	آذربایجان غربی
شرکت ترانسفورماتور سازی کوشکن	ترانسفورماتور توزیع	۱۴۴	۸/۲	۷۰۰	زنجان
شرکت زرین غزل	انواع بستنی	۲۰۵	۸/۱	۶۳۰	فارس
شرکت جهانگیر دهقانی سانچ	لوله های استنلس استیل	۱۲۲	۵/۴۵	۵۴۰	فارس
همگام خودرو آسیا	قطعات پرس بدنه پژو ۲۰۶	۱۸	۱/۹	۵۰۰	اصفهان
صنایع شیشه آذر	شیشه فلویت	۴۱۱/۷	۳۱/۰	۵۰۰	آذربایجان شرقی

۱ - طرح‌های صنعتی با اشتغال ۵۰۰ نفر کارکن و بیشتر

ماخذ: وزارت صنایع و معادن

مجوزهای صادر شده در بخش معدن

در سال ۱۳۸۳ فعالیتهای بخش معدن دارای رشد بود. در این سال تعداد ۱۶۸۰ فقره پروانه اکتشاف و ۴۷۲ فقره گواهی کشف با پیش‌بینی ذخیره‌ای به میزان ۳۷۰۵/۰ میلیون تن مواد معدنی توسط وزارت صنایع و معادن صادر گردید. در سال مورد گزارش به منظور بهره‌برداری از معادن، تعداد ۶۱۰ فقره پروانه بهره‌برداری با ذخیره قطعی ۲۲۲۱/۸ میلیون تن صادر شد. حجم سرمایه‌گذاری انجام شده در این پروانه‌ها حدود ۹۶۰/۷ میلیارد ریال بود. این پروانه‌ها برحسب ماده معدنی شامل ۴۳۹ فقره مصالح ساختمانی، ۲۴ فقره مواد فلزی و ۱۴۷ فقره مواد غیرفلزی بود. علاوه بر این تعداد ۶۰۶ فقره اجازه برداشت با میزان

استخراج حدود ۱۰/۲ میلیون تن برای متقاضیان صادر شد. توزیع استانی پروانه‌های بهره‌برداری صادر شده در بخش معدن نشان می‌دهد که بیشترین تعداد پروانه‌های مذکور در استانهای سمنان، خراسان رضوی، مرکزی، اصفهان و آذربایجان شرقی و غربی صادر شده است.

لازم به ذکر است که ایران با تولید بیش از ۹۷ هزار تن کرومیت در سال، نهمین تولید کننده این ماده معدنی در جهان است. سهم ایران در تولید جهانی کروم ۱/۰۴ درصد می‌باشد. همچنین سالانه ۱۳۴ هزار تن منگنز معادل ۰/۳۸ درصد از منگنز جهان در ایران تولید می‌شود. ایران در رده دوازدهم تولید کنندگان منگنز دنیا قرار دارد.

مجوزهای معدنی صادر شده

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
۶/۱	۱۶۸۰	۱۵۸۳	۱۵۵۷
			تعداد پروانه اکتشاف (۱) (فقره)
			گواهی کشف (۲)
۲۵/۲	۴۷۲	۳۷۷	۳۲۰
			تعداد (فقره)
۱۴۰/۱	۳۷۰۵/۰	۱۵۴۳/۲	۹۱۳/۱
			ذخیره (میلیون تن)
۵۱/۹	۹۱/۹	۶۰/۵	۲۸۷
			هزینه عملیات (میلیارد ریال)
			پروانه بهره‌برداری (۳)
۵/۵	۶۱۰	۵۷۸	۶۶۲
			تعداد (فقره)
۹/۱	۲۴/۷	۲۲/۶	۲۶/۵
			میزان استخراج (میلیون تن)
-۳۱/۷	۶۴۳۷	۹۴۳۰	۱۱۶۳۲
			اشتغال (نفر)
۱۰/۴	۲۲۲۱/۸	۲۰۱۲/۸	۳۰۳۸۷
			ذخیره قطعی (میلیون تن)
۱۰/۶	۹۶۰/۷	۸۶۸/۳	۲۲۴۳/۲
			سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)
			اجازه برداشت (۴)
-۱۰/۱	۶۰۶/۰	۶۷۴/۰	۶۳۲
			تعداد (فقره)
۹۲/۳	۱۰/۲	۵/۳	۱۳/۶
			میزان استخراج (میلیون تن)

ماخذ: وزارت صنایع و معادن

- ۱- پروانه اکتشاف: مجوزی است که برای انجام عملیات اکتشافی مواد معدنی در محدوده مشخصی از طرف وزارت صنایع و معادن صادر می‌شود.
- ۲- گواهی کشف: تأییدیه‌ای است که توسط وزارت صنایع و معادن پس از اتمام عملیات اکتشافی و کشف کانه به نام دارنده پروانه اکتشاف صادر می‌شود.
- ۳- پروانه بهره‌برداری: مجوزی است که به منظور استخراج و کانه‌آرایی و بدست آوردن مواد معدنی قابل فروش توسط وزارت صنایع و معادن صادر می‌شود.
- ۴- اجازه برداشت: مجوزی است که از طرف وزارت صنایع و معادن برای تأمین مصالح ساختمانی مورد نیاز طرح‌های عمرانی و برداشت واریزها و ذخایر محدود و جزئی و نیز عملیات آزمایشگاهی صادر می‌شود.

سرمایه‌گذاری خارجی

براساس گزارش وزارت صنایع و معادن، در سال ۱۳۸۳ اجرای تعداد ۳۶ طرح صنعتی با سرمایه‌گذاری مشترک خارجی به ارزش ۱۵۲۲/۴ میلیون دلار تحت قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی به تصویب رسید که در مقایسه با عملکرد سال قبل به لحاظ حجم سرمایه‌گذاری خارجی ۲۲/۲ درصد کاهش دارد.

برخی از طرح‌های مصوب صنعتی و معدنی با سرمایه‌گذاری مشترک خارجی (۱)

موضوع طرح	تابعیت شریک خارجی	حجم مشارکت خارجی (میلیون دلار)	درصد مشارکت خارجی
احداث نیروگاه گازی پره سرگیلان	آلمان	۵۹۰/۵	تحت قرارداد ساخت، بهره‌برداری و انتقال (۲)
تولید آهن اسفنجی و فولاد	بلژیک	۳۲۰/۰	تحت قرارداد ساخت، بهره‌برداری و انتقال
احداث مجتمع پتروشیمی مارون	عربستان سعودی	۱۷۳/۵	۵۰
سرمایه‌گذاری در شرکت مدیریت صنعت روغن توسعه صنایع بهشهر	عربستان سعودی	۹۲/۶	۴۹
طرح احداث مجتمع پتروشیمی تولید آمونیاک و اوره	هند	۴۷/۷	۵۵
لوله‌های با قطر بزرگ مخصوص انتقال نفت و گاز	آلمان	۳۲/۶	۶۸
تولید شبکه سیم کشی خودرو	مالزی	۲۹/۹	۵۰
تولید کاغذ	پاکستان	۲۶/۰	۱۰۰
سرمایه‌گذاری در شرکت گچسازان	آلمان	۱۹/۴	۸۹/۷
ارائه خدمات پرداخت الکترونیک بانکی	ترکیه	۱۲/۳	۱۰۰

۲- Build Operate Transfer (BOT)

۱- شامل طرح‌های مصوب با بیش از ۱۰ میلیون دلار حجم مشارکت خارجی می‌باشد.

ماخذ: وزارت صنایع و معادن

اشتغال صنعتی

بررسی شاخص اشتغال کارکنان کارگاههای بزرگ صنعتی نشان می‌دهد که شاخص مزبور در سال ۱۳۸۳ با کاهش معادل ۳/۴ درصد مواجه بوده است. کاهش مذکور با توجه به ضرایب اهمیت نسبی صنایع عمدتاً تحت تاثیر عملکرد صنایع تولید «فلزات اساسی»، «مواد و محصولات شیمیایی» و گروه نساجی بود. براساس آمار کارگاههای بزرگ صنعتی بیشترین کاهش شاخص اشتغال مربوط به صنایع تولید «چرم و مصنوعات چرمی» (۳۴/۰ درصد)، «محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات» (۶/۸ درصد)، «سایر وسایل نقلیه» (۶/۷ درصد)، «کاغذ و محصولات کاغذی» (۶/۴ درصد)، «فلزات اساسی» و «منسوجات» (هریک ۶/۰ درصد) و «محصولات لاستیکی و پلاستیکی» (۵/۱ درصد) می‌باشد. در این سال فقط شاخص اشتغال صنایع تولید «وسایل نقلیه موتوری و تریلر» ۳/۵ درصد رشد داشت. بررسی شاخص اشتغال کارکنان کارگاههای بزرگ صنعتی کشور در استانهای مختلف نشان می‌دهد که شاخص مزبور در اغلب استانها با کاهش مواجه بوده است. بیشترین کاهش شاخص اشتغال به ترتیب مربوط به استانهای بوشهر (۱۰/۳ درصد)، خوزستان (۸/۲ درصد)، گیلان (۷/۴ درصد)، کرمانشاه (۷/۳ درصد) و زنجان (۶/۹ درصد) بود. در این سال شاخص اشتغال کارگاههای مذکور در برخی استانها نظیر همدان (۸/۸ درصد)، چهارمحال و بختیاری (۷/۷ درصد)، اردبیل (۳/۵ درصد)، یزد (۱/۸ درصد)، هرمزگان (۱/۱ درصد) و مازندران (۰/۴ درصد) با رشد همراه بود. خاطر نشان می‌نماید که کارگاههای بزرگ صنعتی به دلیل مقیاس تولید و استفاده از فن‌آوریهای سرمایه‌بر عمدتاً دارای اشتغال زایی مستقیم محدودی می‌باشند و معمولاً «بازسازی و نوسازی تکنولوژیکی و فنی آنها با تعدیل نیروی کار همراه است. بررسی تجارب سایر کشورها نیز حاکی از اشتغالزایی صنعتی براساس توسعه صنایع کوچک و متوسط است.

بررسی آمار اشتغال براساس پروانه‌های بهره‌برداری صادر شده توسط وزارت صنایع و معادن در سال ۱۳۸۳ نشان می‌دهد که حدود ۱۳۷/۶ هزار اشتغال مستقیم در بخش صنعت و ۶/۴ هزار فرصت شغلی نیز در بخش معدن ایجاد شده است که نسبت به سال قبل به ترتیب ۲۱/۴ درصد رشد و ۳۱/۷ درصد کاهش نشان می‌دهد. مقایسه این ارقام با رقم پیش‌بینی شده برای پنجمین سال برنامه سوم (اشتغال صنعتی ۱۵۹/۸ هزار نفر) حاکی از تحقق ۹۰/۱ درصدی هدف فوق می‌باشد. با احتساب شاغلین حاضر در ساخت و اجرای طرحهای صنعتی برآوردها فراتر از هدف کمی مزبور می‌باشد. همچنین متوسط اشتغال طرحهای جدید صنعتی براساس پروانه‌های بهره‌برداری از حدود ۲۵ نفر در سال ۱۳۸۲ به حدود ۲۷ نفر در سال مورد بررسی افزایش یافت. سرمایه لازم برای ایجاد هر فرصت شغلی براساس پروانه‌های مذکور معادل ۳۶۴/۰ میلیون ریال بود که نسبت به سال قبل ۴۳/۱ درصد رشد نشان داد و در مقایسه با نرخ رشد ۹/۰ درصدی آن در سال ۱۳۸۲ به معنای بهره‌برداری از طرحهای سرمایه‌برتر صنعتی در سال ۱۳۸۳ می‌باشد. در سال مورد گزارش حدود ۸۹/۴ درصد از جوازهای تاسیس صادر شده شامل طرحهایی با اشتغال کمتر از ۵۰ نفر است. این نسبت در پروانه‌های بهره‌برداری ۹۱/۴ درصد می‌باشد. در این سال متوسط سرمایه‌گذاری برآورد شده برای هر شغل براساس آمار جوازهای تاسیس با ۶۲/۳ درصد افزایش به ۸۰۴/۰ میلیون ریال بالغ گردید که حاکی از رویکرد سرمایه‌گذاریهای جدید به تکنولوژیهای سرمایه‌بر می‌باشد.

شاخص بهای تولید کننده محصولات صنعتی و مواد معدنی

بررسی شاخص بهای تولید کننده در سال ۱۳۸۳ نشان می‌دهد که شاخص مذکور برپایه سال ۱۳۷۶ در دو بخش مواد معدنی و محصولات صنعتی به ترتیب به رقم ۱۷۰/۶ و ۲۴۸/۲ رسید که نسبت به سال قبل به ترتیب ۸/۲ و ۱۴/۷ درصد افزایش داشت. تغییرات مزبور در مقایسه با تغییرات شاخص کل که ۱۶/۸ درصد می‌باشد در سطح کمتری قرار دارد. در میان محصولات صنعتی بیشترین رشد شاخص مذکور نسبت به سال ۱۳۸۲ به گروه «فلزات اساسی» (۴۷/۳ درصد)، «ترانسفورماتور و تجهیزات الکتریکی» (۲۲/۸ درصد)، «مبلمان و مصنوعات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر» (۲۰/۳ درصد) و «محصولات فلزی فابریکی» (۱۷/۶ درصد) تعلق داشت.

ب- دوره برنامه سوم

جهت‌گیری اساسی برنامه سوم توسعه در بخش صنعت و معدن عبارت بود از: اداره بنگاه‌های اقتصادی توسط بخش غیردولتی، تمرکز سیاست‌گذاری بخش در وزارتخانه ذیربط، حمایت فنی و تکنولوژیک از بخش خصوصی و کمک به سرمایه‌گذاری بخش مذکور و همچنین تمرکز ماموریت سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران بر صنایع با فناوریهای نو (Hi tech) و فناوری اطلاعات (IT). در این برنامه مقرر گردید هیچگونه عوارض جدیدی بر تولیدات صنعتی وضع نشود و نسبت به کاهش تعدد و تجمیع عوارض در قالب یک نرخ مالیاتی اقدام شود. علاوه بر این وزارتخانه‌های صنایع و معادن و بازرگانی مکلف گردیدند طرح اصلاح و نوسازی ظرفیت‌های تولیدی موجود را برای اهداف صادراتی و تشویق تولید برای صادرات تهیه نمایند.

طی برنامه سوم در راستای راهکارهای فوق‌الذکر، اقداماتی از قبیل ادغام وزارتخانه‌های صنایع و معادن به منظور تمرکز امور صنعتی و معدنی، تسهیل در روند اعطای جواز تاسیس واحدهای جدید صنعتی و معدنی و تصویب قوانینی چون «بازسازی و نوسازی صنایع نساجی»، «قانون تجمیع عوارض» و «قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور» صورت پذیرفت. همچنین در جهت حمایت از بخش خصوصی و اهداف صادراتی، اعطای تسهیلات از حساب ذخیره ارزی با شرایط آسان به بخش غیردولتی صنعت، مقررات‌زدایی گسترده در جریان تجارت خارجی، اصلاح قانون مالیاتها و کاهش نرخهای سود تسهیلات بانکی از جمله اقداماتی بود که طی سالهای برنامه پیگیری و به مورد اجرا گذاشته شد.

عملکرد و اهداف کلان بخش صنعت و معدن

عملکرد بخش‌های صنعت و معدن طی سالهای ۸۳-۱۳۷۹ نشان می‌دهد که ارزش افزوده این بخشها طی سالهای مذکور به قیمتهای ثابت سال ۱۳۷۶ به‌طور متوسط به ترتیب ۹/۶ و ۱۱/۱ درصد رشد داشته است که در مقایسه با اهداف برنامه به میزان ۵/۵ و ۸/۰ درصد در سطح بالاتری قرار دارد. عملکرد مذکور در مقایسه با رشد متوسط سالانه تولید ناخالص داخلی طی سالهای برنامه (۵/۴ درصد) قابل توجه است.

بررسی عملکرد واحدهای صنعتی طی برنامه نیز حاکی از افزایش قابل توجه تولید محصولات اساسی صنعتی می‌باشد. رشد متوسط سالانه تولید فولاد، پتروشیمی و سیمان طی سالهای برنامه سوم به ترتیب معادل ۷/۴، ۶/۵ و ۷/۸ درصد بود. رونق فعالیتهای ساختمانی در سالهای اول برنامه سوم و بهره‌برداری از واحدهای جدید پتروشیمی در رشد تولید محصولات فوق موثر بوده است. طی این سالها تولید انواع سواری، پودرشوینده، وانت، قندوشکر، اتوبوس و روغن نباتی بطور متوسط سالانه به ترتیب معادل ۳۳/۴، ۱۰/۳، ۱۲/۵، ۶/۵، ۲/۳ و ۴/۹ درصد رشد داشت.

مقایسه اهداف و عملکرد بخش صنعت و معدن در سالهای برنامه پنج ساله سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور (۸۳-۱۳۷۹)

نرخ رشد	۱۳۷۹		۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲		۱۳۸۳		میانگین رشد
	هدف	عملکرد	هدف	عملکرد	هدف	عملکرد	هدف	عملکرد	هدف	عملکرد	
ارزش افزوده کل اقتصاد	۵/۱	۵/۰	۵/۳	۳/۳	۶/۰	۷/۴	۶/۵	۶/۷	۷/۳	۴/۸	۶/۰
ارزش افزوده بخش صنعت و معدن	۵/۹	۱۰/۳	۷/۶	۱۰/۳	۸/۱	۱۱/۰	۸/۶	۱۱/۹	۹/۴	۱۱/۹	۷/۹
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص کل اقتصاد	۸/۲	۴/۱	۹/۹	۱۶/۴	۸/۲	۱۲/۰	۷/۷	۷/۸	۶/۸	۶/۴	۸/۱
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص بخش صنعت و معدن	۱۲/۸	۱۱/۶	۱۸/۴	۳۲/۳	۲۰/۸	۱۳/۹	۱۸/۲	۱۳/۶	۱۳/۵	∞	۱۶/۷
اشتغال بخش صنعت و معدن (۱)	۱۷/۱	-۱۷/۳	۱۷/۹	۴۶/۷	۲۰/۴	۷/۳	۱۷/۹	۳۸/۱	۱۳/۳	۱۷/۲۷	۱۷/۳

۱- آمار پروانه‌های بهره‌برداری معدن و اشتغال مربوط به آن برای سال ۱۳۷۹ در دسترس نمی‌باشند.

منابع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و وزارت صنایع و معادن

شایان ذکر است که سهم بخش صنعت و معدن از تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۷۹، ۱۳/۷ درصد بود اما در سال پایان برنامه به ۱۱/۶ درصد محدود شد و در مقابل سهم بخش نفت تحت تاثیر تداوم روند افزایشی قیمت نفت با افزایش همراه بود. مجموع سرمایه‌گذاری ناخالص بخش صنعت و معدن طی برنامه سوم توسعه (۸۳-۱۳۷۹) بالغ بر ۶۹۸۰۸۶ میلیارد ریال (برحسب ارقام ثابت ۱۳۷۶) بود که نسبت به هدف برنامه به میزان ۱۰۷۱۹/۱ میلیارد ریال در سطح بالاتری قرار دارد. رشد متوسط سالانه آن نیز معادل ۱۷/۶ درصد است که از هدف تعیین شده (۱۶/۷ درصد) بالاتر می‌باشد. همچنین کل تشکیل سرمایه ثابت ناخالص طی سالهای برنامه سوم توسعه به‌طور متوسط سالانه ۹/۳ درصد رشد داشت که از هدف ۸/۱ درصدی تعیین شده برای آن بالاتر می‌باشد.

سرمایه‌گذاری دولت

سرمایه‌گذاری دولت عمدتاً در قالب اعتبارات طرحهای تملک داراییهای سرمایه‌ای مصوب در بودجه سالانه صورت می‌پذیرد. طی سالهای برنامه سوم مجموعاً مبلغ ۹۵۶۴/۰ میلیارد ریال در قالب اعتبارات مذکور به بخش صنعت و معدن پرداخت شد. متوسط رشد سالانه اعتبارات طرحهای تملک دارایی بخش صنعت و معدن طی سالهای برنامه سوم توسعه ۴۵/۳ درصد بود. رشد قابل ملاحظه پرداختهای دولت در سال ۱۳۸۲ به منظور تسریع در تکمیل طرحهای نیمه تمام موسوم به «طرحهای گام دوم» در بالا بودن عملکرد دولت در این بخش موثر بوده است.

اعتبارات طرحهای تملک داراییهای سرمایه‌ای پرداختی به بخش صنعت و معدن (میلیون ریال)

متوسط رشد سالانه (درصد)	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	سال پایه ۱۳۷۸
	۴۵/۳	۳۰۵۴۸۷۹	۴۰۲۶۹۷۷	۱۱۰۵۶۲۹	۶۱۰۶۵۰	۷۶۵۸۷۶
						۴۷۱۶۹۸

ماخذ: خزانه داریکل

عملکرد بانکها

طی دوره برنامه سوم بانکها در تجهیز منابع جهت تامین مالی بخش صنعت و معدن نقش مهمی ایفا نمودند، به طوری که مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی به بخش غیردولتی صنعت و معدن طی این سالها به طور متوسط سالانه ۴۱/۷ درصد رشد نشان داد.

مانده تسهیلات اعطایی بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی به بخش غیردولتی صنعت و معدن طی برنامه سوم (میلیارد ریال)

متوسط رشد سالانه (درصد)	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	سال پایه ۱۳۷۸
	۴۱/۷	۱۷۲۶۴۲/۳	۱۲۱۲۶۷/۴	۸۱۴۷۰/۶	۵۸۱۹۱/۸	۳۹۹۱۳/۲
						۳۰۲۵۹/۲

مانده تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی صنعت و معدن

بررسی عملکرد بانک صنعت و معدن طی سالهای برنامه سوم نیز نشان می‌دهد که این بانک در مجموع مبلغ ۴۱۰۲/۷ میلیارد ریال در قالب تسهیلات بانکی و ۱۱۶۰/۳ میلیارد ریال در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی به واحدهای صنعتی پرداخت نموده است. براساس قانون تمرکز امور صنعتی و معدنی مصوب سال ۱۳۷۹، بانک صنعت و معدن وابسته به وزارت صنایع و معادن گردید. طبق راهکارهای اجرایی برنامه سوم مقرر شد بانک مذکور کلیه شرکتهای تحت پوشش خود را طی دو سال اول برنامه در بورس اوراق بهادار و یا به طرق دیگر واگذار کند. بر این اساس بانک صنعت و معدن طی سالهای ۸۳-۱۳۷۹ در مجموع بیش از ۳۴ شرکت را به مبلغ ۲۶۴۹/۶ میلیارد ریال به بخش غیردولتی واگذار نمود.

پرداختهای بانک صنعت و معدن طی سالهای برنامه سوم

متوسط رشد سالانه(درصد)	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	سال پایه ۱۳۷۸	
۵۹/۵	۲۷۲۲/۴	۳۰۵/۵	۳۷۶/۴	۲۸۰/۷	۴۰۷/۸	۲۶۴/۷	تسهیلات بانکی
۱۳/۶	۳۶۷/۱	۳۰۱/۴	۳۵۹/۳	۴۲/۲	۸۹/۸	۱۹۴/۱	سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی
۴۶/۵	۳۱۰۰/۱	۶۰۶/۹	۷۳۵/۷	۳۲۲/۹	۴۹۷/۶	۴۵۸/۸	کل

ماخذ: بانک صنعت و معدن

بخش خصوصی

براساس آمار پروانه‌های بهره‌برداری منتشر شده توسط وزارت صنایع و معادن طی سالهای برنامه سوم مجموعاً تعداد ۲۰/۶ هزار فقره پروانه بهره‌برداری با سرمایه‌گذاری معادل ۱۱۶/۶ هزار میلیارد ریال صادر شد که ۴۵۹/۳ هزار نفر اشتغال مستقیم ایجاد نموده است. با بهره‌برداری از طرحهای صنعتی مورد اشاره، ظرفیت تولید کالاهای اساسی صنعتی از جمله فولاد از ۸ میلیون تن در ابتدای برنامه به ۱۱ میلیون تن افزایش یافت. همچنین تولید آلومینیوم از ۱۴۰ هزار تن به ۲۳۰ هزار تن و تولید سیمان از ۲۹/۵ میلیون تن به ۳۲/۶ میلیون تن رسید. در بخش خودروسازی علاوه بر تنوع محصولات، تیراژ تولید از حدود ۳۰۰ هزار دستگاه در سال ۱۳۷۹ به یک میلیون دستگاه در سال ۱۳۸۳ بالغ گردید.

از طرحهای مهم صنعتی به بهره‌برداری رسیده طی این سالها می‌توان به طرح توسعه فولاد خوزستان، ماشینهای الکتریکی سنگین جوبین، کاشی عقیق، ذوب فلزات ابهر، شرکت پتروشیمی خارک، کارخانجات نورد پروفیل ساوه، مجتمع فولاد خراسان، شرکت پالایش نفت تبریز، شرکت سنگ آهن گل‌گهر، تولید اکسید آلومینیوم توسط شرکت آلومینای ایران، تولید شمش آلومینیوم توسط شرکت آلومینیوم المهدی، طرحهای تولید خودروی سواری در کرمان و بم، تولید کامیون سبک و سنگین توسط شرکت ارس خودرو دیزل، سه طرح تولید شکر از نیشکر خام توسط شرکتهای کشت و صنعت امیرکبیر، دعبل خزاعی و میرزا کوچک‌خان، تولید شمش فولاد سبک آلیاژی توسط شرکت ذوب آهن آلیاژی ملایر، تولید سیمان خاکستری توسط سیمان داراب، تولید مواد اولیه داروهای آنتی‌بیوتیک توسط شرکت آنتی‌بیوتیک‌سازی ایران، تولید سیمان سفید و رنگی توسط شرکت سیمان سفید بنوید اشاره نمود.

جوازهای تاسیس و پروانه‌های بهره‌برداری صادره توسط وزارت صنایع و معادن طی برنامه سوم توسعه

تعداد (فقره)	سرمایه‌گذاری (هزارمیلیارد ریال)	اشتغال (هزار نفر)	
۱۱۰۴۷۲	۱۶۹۵/۴	۳۲۵۰/۶	جوازهای تاسیس
۲۰۵۶۸	۱۱۶/۶	۴۵۹/۳	پروانه‌های بهره‌برداری

ماخذ: وزارت صنایع و معادن